

سومین نمایش ملی
بانوک حضرت زهرا سلام
بزرگداشت حضرت خدیجه

۳۰ دی ماه ۱۴۰۰ ، استان یزد

ISC
CIVILICA
SID

شیوه‌های حمایتی حضرت خدیجه (س) از پیامبر اکرم (ص)

دکتر مهدی قهرمان^۱

سمیرا عطائی دیزجی^۲

چکیده

بنا به تأیید تاریخ، حضرت خدیجه از اولین حامیان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم در راه پیشبرد اهداف الهی خود بودند. هدف این مقاله، تبیین شیوه‌های حمایتی حضرت خدیجه سلام الله علیها از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم است. روش این پژوهش که از نوع پژوهش‌های بنیادین و نظری است، توصیفی تحلیلی بوده و روش جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از اسناد کتابخانه‌ای است. با مراجعه به متون تاریخی معتبر، شیوه‌های حمایتی حضرت خدیجه سلام الله علیها از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم احصاء و تشریح شده است. تحقیق حاضر نشان می‌دهد که حمایت‌های مادی و معنوی حضرت خدیجه سلام الله علیها از پیامبر گرامی اسلام در تثبیت اقتدار اجتماعی پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم، خنثی شدن توطئه مشرکان قریش در تحریم اقتصادی - اجتماعی در شعب ابی طالب، پیشگیری از اتهامات و سخنان ناروا به پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم و کمک به اسلام آوردن افراد نقش بسزایی داشته است.

واژگان کلیدی: اسلام، اقتصاد، خدیجه (س)، محمد (ص)، دین اسلام

^۱. استادیار گروه معارف اسلامی، دانشگاه صنعتی سهند تبریز، mahdi_sut@yahoo.com

^۲. طلبه سطح سه، حوزه علمیه فاطمه زهرا خسروشاه، s.ataeidizaji@gmail.com

مقدمه

گسترش اسلام مدیون زحمات و تلاش‌های رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و زنان و مردان بزرگی است که با همت بلند و تلاش خود باعث تعالی و پیشرفت دین اسلام شدند. از جمله عناصر فعالی که در تحقق اهداف پیامبر کوشیدند، حضرت خدیجه سلام الله علیها همسر گرامی ایشان بودند. جایگاه اجتماعی حضرت خدیجه سلام الله علیها در تاریخ اسلام و نقش موثر ایشان در حمایت‌های مادی و معنوی خویش از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم به عنوان عامل مهمی در تثبیت و گسترش اسلام بوده است که از هیچ‌گونه فداکاری در این راه دریغ نورزیدند. اهمیت گذشت مالی و حمایت ایشان به حدی قابل توجه است که بعضی از شرق شناسان در تحلیل علل پیروزی و موفقیت حضرت، ثروت حضرت خدیجه سلام الله علیها را دخیل و تأثیرگذار دانسته‌اند.

۱-۱. پیشینه

در رابطه با این موضوع، مباحث اساسی و مهم در قالب آیات و روایات که در ادامه بدانها اشاره خواهد شد بیان گردیده است؛ اما در زمینه پیشینه علمی با توجه به بررسی‌های صورت گرفته کتاب مجزایی در این زمینه یافته نشده است؛ اما مطالب پراکنده‌ای در لابه‌لای مقالاتی که نگاشته شده وجود دارد که به مهم‌ترین آنها اشاره می‌شود:

- ۱- سیدحسین زاده، سعید؛ شریف زاده، محمدجواد در مقاله «سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم در مقابله با تهدیدهای اقتصادی»؛ (۱۳۹۵) به بررسی تهدیدهای اقتصادی عصر نبوی پرداخته‌اند.
 - ۲- سالاریه، صفورا در مقاله «بررسی و نقد گزارش‌های بدء الوحی با تاکید بر نقش حضرت خدیجه سلام الله علیها»؛ (۱۳۹۸) به چگونگی مواجهه پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم با امین وحی و چرایی اعطای نقش تأیید کنندگی به حضرت خدیجه سلام الله علیها پرداخته است.
 - ۳- ضابطی اکبر، الهه؛ رشاد، معصومه در مقاله «رویکرد جامعه شناختی به سیاست زنان در صدر اسلام» به بررسی مشارکت سیاسی و اجتماعی زنان صدر اسلام پرداخته‌اند.
- چنانچه ملاحظه می‌شود در مقالات معرفی شده و سایر مقالات موضوع مورد نظر به طور مستقل بحث نشده و از جنبه‌های دیگر نقش حضرت خدیجه سلام الله علیها را مورد بحث قرار داده‌اند و از اینجا جنبه نوآوری تحقیق نمایان می‌شود که شیوه‌های حمایتی حضرت خدیجه سلام الله علیها از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم بررسی شود و این تحقیق در صدد آن است که در حد توان شیوه‌های حمایتی حضرت خدیجه سلام الله علیها از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم را به صورت جامع مورد مطالعه قرار دهد.

۲-۱. ضرورت بحث

ضرورت این بحث با دقت در این نکته روشن می‌گردد که شناختن و شناساندن شخصیت‌های بزرگ اسلامی گامی ضروری در جهت تقویت و تحکیم مبانی اسلام است. به ویژه در دنیای امروز که با بزرگ‌نمایی شخصیت‌های کاذب، الگوهای نامناسبی برای جوانان، زنان، مردان و خانواده‌ها ارائه می‌گردد؛ ضرورت شناخت و ارائه اسوه‌های شایسته برای تمامی انسان‌ها به ویژه مسلمانان بیش از پیش محسوس گردیده‌است. لذا معرفی آن بانوی بزرگوار به عنوان یک الگوی نمونه برای زنان جامعه حاضر امری لازم و ضروری است زیرا امروزه همگان به دنبال یک الگوی زندگی کامل و نوعی از کمال‌گرایی مطلق هستند و در مصداق الگوها دچار یک گنگی و سردرگمی شده‌اند و متاسفانه شخصیت کامل آن حضرت آن گونه که باید معرفی نگردیده‌است. از آنجایی که همه ابعاد شخصیتی حضرت خدیجه سلام الله علیها خارج از گنجایش این نوشته است لذا این مقاله با تامل بر مساله شیوه‌های حمایتی حضرت خدیجه سلام الله علیها از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم را مورد تحقیق قرار داده است.

۳-۱. روش پژوهش

روش پردازش اطلاعات در این تحقیق توصیفی-تحلیلی است که با توصیف عملکرد حضرت خدیجه سلام الله علیها در حمایت از پیامبر گرامی اسلام، با تحلیل محتوای آیات، احادیث و روایات به کشف شاخصه‌ها پرداخته شده و روش گردآوری مطالب از نوع کتابخانه‌ای است که با جستجو از کتاب‌های مرجع انجام شده است.

۲. مفهوم‌شناسی

۲-۱. معنای اسلام

واژه اسلام از «سلم» به معنای درستی و تندرستی و آسایش؛ یا از «سلامه» نیز به معنای ایمنی از آفت و آزار است (ابن فارس، ۱۴۲۳: ج ۳، ۶۸)؛ در مفردات هم راغب «السُّلْمُ و السَّلَامَةُ: التَّعَرِّيُّ مِنَ الْأَفَاتِ الظَّاهِرَةِ و الْبَاطِنَةِ» آورده (راغب اصفهانی، ۱۴۱۲: ۴۲۱) که در لسان العرب نیز همین معنا ذکر شده است (ابن منظور، ۱۴۱۴: ج ۱۲، ۲۸۹) همچنین به معنای اظهار خضوع، انقیاد، اطاعت و قبول نیز آمده‌است (فراهیدی، ۱۴۱۰: ج ۷، ۲۶۶؛ ابن منظور، همان، ۲۹۳). و در اصطلاح به معنای اعتراف زبانی با گفتن شهادتین است که مسلمان شدن گوینده را در پی دارد (طوسی، ۱۴۰۸: ۴۲۷ و ۴۲۶)، از این رو بر اساس آیه «قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَ لَكِن قُولُوا أَسْلَمْنَا وَ لَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَ إِن تُطِيعُوا اللَّهَ وَ رَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَمْنِ قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَ لَكِن قُولُوا أَسْلَمْنَا وَ لَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَ إِن تُطِيعُوا اللَّهَ وَ رَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ

أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ؛ اعراب بادیه نشین به تو گفتند ایمان آوردیم. بگو: نه، هنوز ایمان نیاورده‌اید و باید بگویید اسلام آوردیم چون هنوز ایمان در دل‌های شما داخل نشده و اگر خدا و رسول را اطاعت کنید خدا از پاداش اعمالتان چیزی کم نمی‌کند که خدا آمرزگار رحیم است» (حجرات/۱۴) اقرار زبانی برای مسلمان بودن کفایت می‌کند.

۲-۲. معنای اقتصاد

اقتصاد در لغت از ماده «قصد» به معنای اِتیان الشیء (جوهری فارابی، ۱۴۰۷: ج ۲، ۵۲۴)، رفتن، روان شدن، قصد چیزی یا کسی را کردن، خواستن، نیت کردن، در اندیشه کاری بودن و امثال آن به کار رفته است (آذرنوش، ۱۳۷۹: ۵۴۴) همچنین به معنای اعتدال و میانه روی نیز آمده است (طریحی، ۱۳۷۵: ج ۳، ۱۲۸)؛ در کتاب العین در بیان مفهوم اقتصاد آمده است: قصد به معنای استقامه الطریق، یعنی پایداری در راه است. میانه روی در زندگی اقتصادی آن است که نه اسراف کند و نه تقصیر و سخت گیری (فراهیدی، ۱۴۱۰: ج ۵، ۵۴) و راغب در مفردات بیان می‌دارد: «اقتصاد به معنای اعتدال در امور است بدون افراط و تفریط به تناسب هر موضوع» (راغب اصفهانی، ۱۳۷۴: ۶۷۲)؛ همچنین در لسان العرب عمده معنای اقتصاد همان اعتدال و میانه روی ذکر شده است (ابن منظور، ۱۴۱۴: ج ۳، ۳۵۳) و در آیه «وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ» در راه رفتن خویش معتدل باش «(لقمان/ ۱۹) نیز به همین معنا آمده است. و در اصطلاح علم اقتصاد به عنوان دانش بررسی رویدادهای اقتصادی در زمینه تولید، توزیع و مصرف به کار می‌رود (آقانظری، ۱۳۸۵: ۲۹)؛ در نظر "آدام اسمیت" هم اقتصاد علم بررسی ماهیت علل ثروت ملل است. و "استوارت میل" بیان می‌دارد اقتصاد عبارت است از بررسی ماهیت ثروت از طریق قوانین تولید و توزیع (لویس، ۱۳۷۳: ۸) بنابراین علم اقتصاد، دانشی است که به تخصیص بهینه کالاها و فرآورده‌ها می‌پردازد؛ علمی که به تشریح حیات اقتصادی و پدیده‌های آن و ارتباطشان با عوامل کلی آنها توجه دارد (درافشان، ۱۳۹۲: ۱۶).

۲. بحث

در هر انقلاب وسیع اجتماعی که بر ضد وضع نابسامان جامعه صورت می‌گیرد پیشگامانی هستند که پایه‌های انقلاب و نهضت بر دوش آنها است، آنها در واقع وفادارترین عناصر انقلابی هستند، زیرا به هنگامی که پیشوا و رهبرشان از هر نظر تنها است گرد او را می‌گیرند، و با اینکه از جهات مختلف در محاصره قرار دارند و انواع خطرها از چهار طرف آنها را احاطه کرده است ولی دست از یاری و فداکاری بر نمی‌دارند (مکارم شیرازی، ۱۳۷۱: ج ۸، ۱۰۱)؛ نمونه بارز این مثال حضرت خدیجه سلام الله علیها است که قرآن کریم از این بانوی بزرگوار با عنوان «وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ

یاخسان؛ و پیشروان نخستین از مهاجرین و انصار و کسانی که به نیکی پیروی شان کردند» (توبه/۱۰۰) یاد می‌کند؛ «من» در این آیه به اعتقاد بسیاری از مفسران «من» تبعیضیه است که انحصاراً شامل مهاجر و انصار نمی‌شود بلکه کسان دیگر را هم دربرمی‌گیرد؛ نخستین کسی که از زنان مسلمان شد «خدیجه سلام الله علیها» همسر وفادار و فداکار پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم بود، و اما از مردان، همه دانشمندان و مفسران شیعه به اتفاق گروه عظیمی از دانشمندان اهل سنت، «علی علیه السلام» را نخستین کسی از مردان می‌دانند که دعوت پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم را پاسخ گفت. (مکارم شیرازی، ۱۳۷۱: ج ۸، ۱۰۳) همچنان که ابن عبدالبر چنین می‌نویسد: *إِنَّفَقُوا عَلَيَّ أَنْ خَدَيْجَةَ أَوْلَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَصَدَقَهُ فِيمَا جَاءَ بِهِ ثُمَّ عَلَيَّ بَعْدَهَا*؛ در این مسأله اتفاق است که خدیجه نخستین کسی بود که ایمان به خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم آورد، و او را در آن چه آورده بود تصدیق کرد، سپس علی علیه السلام بعد از او همین کار را انجام داد (امینی، ۱۳۹۷: ج ۳، ۲۳۸ و ۲۳۷).

خداوند متعال هم در آیه ۸ سوره مبارکه ضحی از این بانوی بزرگوار در سرگذشت پیامبر گرامی اسلام یاد کرده است: «*وَ وَجَدَكَ عَائِلًا فَأُعْنِي*؛ و تهی دستت یافت پس بی‌نیازت نمود» که اشاره به بخشش همه اموال حضرت خدیجه سلام الله علیها به حضرت محمد صلی الله علیه و آله وسلم دارد؛ کلمه «عائل» به معنای تهی دستی است که از مال دنیا چیزی ندارد، و رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم همین طور بودند، و خدای تعالی او را بعد از ازدواج با خدیجه سلام الله علیها، دختر خویلد بی‌نیاز کرد، و حضرت خدیجه سلام الله علیها تمامی اموالش را با همه کثرتی که داشت به آن جناب بخشیده و در حمایت از ایشان نقش بسزایی داشتند (طباطبایی، ۱۳۷۴: ج ۲۰، ۵۲۴) که در ادامه به نمونه هایی از آن اشاره خواهیم کرد:

۱-۳. تثبیت اقتدار اجتماعی پیامبر (ص)

منظور از حس اعتماد، اعتبار و نفوذی است که در اثر شخصیت اخلاقی، رفتاری، جایگاه خانوادگی و... در ذهنیت مخاطبان و جامعه ایجاد می‌شود. سیره اخلاقی و رفتاری رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم در طول زندگی به گونه ای بود که اعتبار و امانت را به عنوان مولفه موثر به همراه داشت و حضرت خدیجه سلام الله علیها در سپردن کاروان تجاری به پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم و... به وفور جایگاه اجتماعی پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم را تثبیت می‌کردند (ابن هشام، بی تا: ج ۱، ۱۸۹) که این باعث تبعیت سایر سران قریش از این کار حضرت خدیجه سلام الله علیها می‌شد؛ همچنین حضرت خدیجه سلام الله علیها پسر عمویشان ورقه را خواستند و اختیار تمام اموال و دارایی های خود را به او سپردند و دستور دادند که تمام دارایی خدیجه را به محمد صلی الله علیه و آله وسلم هدیه نماید و یادآور شدند: این همه دارایی و اموال از این پس ملک محمد صلی الله علیه و آله وسلم است و به او تعلق دارد و هرطور که بخواهد می‌تواند در آن تصرف

نماید و در ضمن فرمودند: «از قول من به محمد صلی الله علیه و آله وسلم بگو همه ثروت و سرمایه‌ام و تمام عمال و کارگزارانی که امر تجارت را سامان می‌دادند و تمام آن چیزهایی که به نام من ثبت شده‌است و در دست من قرار دارد و یا زیر نظر من اداره می‌شود همه و همه را به او بخشیدم. از این پس، من و هر آن چه که از آن من بود، به محمد صلی الله علیه و آله وسلم تعلق دارد» (مجلسی، بی تا، ج ۴۰: ۱۴)؛ حضرت خدیجه سلام الله علیها تمامی اموال و حتی تمامی کارهای خودش را به کفایت رسول و اگذار نمودند و از ثروت خود بدون اجازه‌ی پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم برداشت نکردند (صفایی حائری، ۱۳۸۱: ج ۱، ۳۴۷) و پس از انفاق ثروت خویش، هیچ منّتی بر خدا و رسول خدا و بر مؤمنان ننهاده‌اند (حکیمی، ۱۳۸۰: ج ۵، ۳۷۸).

۳-۲. خرج ثروت در تحریم اقتصادی - اجتماعی در شعب ابی طالب

در سال‌های نخست بعثت، مشرکان قریش برای از بین بردن اسلام و تسلیم کردن پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم در برابر خواسته‌های خویش به نقشه‌ها و توطئه‌های فراوانی اقدام کردند اما با تدبیرهای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم و صبر و استقامت وی و مسلمانان، این توطئه‌ها یکی پس از دیگری خنثی می‌شد (ابن هشام، ۱۳۹۲: ۴۲۱ - ۳۷۹) تا این که سران قریش به توطئه‌ای دیگر جهت تسلیم کردن پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم اقدام کردند و آن هم پیمان شدن بر تحریم اقتصادی - اجتماعی بنی هاشم و بنی عبدالمطلب بود (ابن واضح یعقوبی، ۱۳۷۱: ۳۹۰ - ۳۸۹) که قطعنامه‌ای در این باره صادر و آن را در خانه کعبه آویزان کردند که به سبب آن پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم و خویشاوندان وی از هرگونه خرید و فروش، ازدواج، ارتباط و معاشرت محروم شدند (ابن هشام، ۱۳۷۷: ج ۱، ۲۱۴) همچنین سران مشرک قریش با اقدام‌هایی مانند نظارت و مراقبت برای اجرا و عدم نقض تحریم‌ها، پایین آوردن قدرت مسلمانان با گران تر کردن خرید کالاها از بازار مکه و ممانعت از رسیدن آذوقه و کالا به شعب ابی طالب، وضعیت سختی را برای مسلمانان پدید آوردند، به گونه‌ای که هیچ چیز مگر در نهان به آن‌ها نمی‌رسید (ابن اثیر، ۱۳۷۱: ۹۸؛ ابن سعد، ۱۳۷۴: ۱۹۶؛ ابن هشام، ۱۳۹۲: ج ۱، ۳۴۳؛ بلاذری، ۱۴۱۷: ج ۱، ۲۳۵ - ۲۳۴؛ بیهقی، ۱۳۶۱: ۳۱۲ و ۶۶) در این هنگام حضرت خدیجه سلام الله علیها با فرستادن نمایندگان، سعی در متقاعد کردن ابوجهل داشتند و هنگامی که از کار خویش نتیجه نگرفتند با کمک برادرزاده‌شان، حکیم ابن حزام، برای شعب، آذوقه تهیه کردند از این رو اموال حضرت خدیجه سلام الله علیها در راه پیشرفت و تقویت اسلام، بخش مهمی از توطئه‌های قریش را خنثی کرد (العبدلخانی، ۱۳۹۶: ۲۷۲) که در ضمن روایتی رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند: «وَأَنْفَقَ أَبُو طَالِبٍ وَ خَدِيجَةُ جَمِيعَ مَالِهِمَا ... ؛ ابوطالب و خدیجه همه اموال خود را برای حفظ اسلام و محاصره شدگان انفاق نمودند» (مجلسی، ۱۴۱۳: ج ۱۹، ۱۶) و همچنین

فرمودند: «مَا نَفَعَنِي مَالٌ قَطُّ مَا نَفَعَنِي مَالُ خَدِيجَةَ؛ هرگز هیچ ثروتی مثل ثروت خدیجه به من سود نبخشید» (طوسی، ۱۴۱۴: ۴۶۸).

حضرت خدیجه سلام الله علیها توانستند با بذل مال خویش یاران اسلام را که در آغاز راه خود قرار داشتند در مقابل دشمنان حفظ کنند و زمینه شکوفایی اسلام و مسلمین را فراهم نمایند (ابن شهر آشوب، ۱۳۷۶، ج ۴: ۲۱۱) همچنین ایشان سرمشق زنان مسلمان گشتند به طوری که آنان نیز با اهدای اموال و زیورآلات خویش بنیه اقتصادی دولت تازه تاسیس مدینه را تقویت کردند (به نقل از صدوق، ۱۴۱۷: ۴۶۸).

۳-۳. پیشگیری از اتهامات و سخنان ناروا به پیامبر

حضرت خدیجه سلام الله علیها از نمونه زنانی هستند که قبل از اسلام به شغل تجارت مشغول بودند (ابن هشام، ۱۴۱۵: ج ۱، ۲۲۴) و در جهان عرب به عنوان نخستین زن توانمند در تجارت و مدیریت درخشیدند و در این راه شخصیت منطقه‌ای و شهرت جهانی به دست آوردند به گونه‌ای که نام بلند این بانوی بزرگوار در تاریخ عرب و در آثار و نوشته‌های تاریخ نگاران پیش از اسلام نیز با شکوه و عظمت و به عنوان یک قهرمان بزرگ ملی آمده است (کوفی، ۱۴۱۲: ۴۲۲).

پس از ازدواج ایشان با پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم، صاحب سه پسر به نام‌های «قاسم» و «عبد الله» (ملقب به طیب و طاهر) شدند که هر دو در طفولیت در مکه بدرود حیات گفتند، و «ابراهیم» که در سال هشتم هجرت متولد گردید و بیش از ۱۸ یا ۱۶ ماه زندگی نکرد، و در طفولیت چشم از جهان بر بست (مکارم شیرازی، ۱۳۷۱: ج ۱۷، ۴۱۳) و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم فاقد فرزند پسر شدند (همان، ج ۲۷، ۳۶۸).

در این هنگام حضرت خدیجه سلام الله علیها، برای جلوگیری از سیل اتهامات و سخنان ناروا و علاقه‌ای که عرب جاهل به فرزند پسر داشتند زیدبن حارثه را خریدند و به پیامبر صلی الله علیه و آله بخشیدند و پیامبر صلی الله علیه و آله او را تربیت و پرورش دادند و مردم او را زیدبن محمد پسر آن حضرت می‌گفتند (کاشفی، بی تا: ۹۲۷).

۳-۴. عهده دار شدن مهر و صداق خود

در روزگاری که حضرت خدیجه سلام الله علیها با ریشه و تبار پر افتخار خود به صورت مستقل در عرصه مدیریت و تجارت می‌درخشیدند، پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم به خاطر راست اندیشی و درست کاری، پاک‌ی، امانتداری و عدالت‌طلبی شهره مکه و عربستان گردیده و مردم او را به محمد امین ملقب ساخته بودند

این آوازه به گوش حضرت خدیجه سلام الله علیها رسید و او را به سوی این جوان درستکار و امانتدار جلب و جذب نمود و بر آن شد تا او را به عنوان مدیر بازرگانی دعوت به همکاری نمایند و این دعوت سرآغاز آن گردید که معنویت و شکوفایی شخصیت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم در گستره جان فضیلت طلب حضرت خدیجه سلام الله علیها تحول تازه ای پدید آورد و با اینکه به سبب موقعیت اجتماعی و شخصیت برترشان، ثروتمندان قریش و خویشاوندان آن حضرت را به ازدواج با ایشان متمایل کرده بود و با بذل اموال فراوان و با مهریه سنگین از ایشان درخواست ازدواج شده بود، اما ایشان همه آداب و رسوم جامعه و دنیای خویش را کنار نهادند و برای نیل به ارزش های والا در سایه همسری محمد صلی الله علیه و آله خود پیشگام گردیدند و پیشنهاد ازدواج به اسوه راستی و جوانمردی را دادند (هاشمی نژاد، بی تا: ۳۲) و مهر را خود به عهده گرفتند (صفایی حائری، ۱۳۸۱: ج ۱، ۳۴۷) که قریشیان از این کار شگفت زده شدند و گفتند: زنان به مردان مهریه دهند! (شریف قرشی، ۱۳۹۶: ۴۸ - ۴۶) اما ابوطالب علیه السلام با دلیلی استوار آنان را پاسخ داد: اگر مردان به سان این برادرزاده ام باشند، به بالاترین بها به ازدواج دعوت می شوند لیک اگر همانند شما باشند، جز با پرداخت مهریه ای بالا ازدواج نمی کنند. (بروجردی، ۱۳۸۶: ج ۲۵، ۲۷۷) سپس ادامه داد: گواه باشید که خدیجه سلام الله علیها از ازدواج با محمد صلی الله علیه و آله وسلم استقبال کرد و از شور و شوق این پیوند مبارک، مهریه خود را نیز به عهده گرفت و به مرد زندگی اش هدیه داد (ابن شهر آشوب، ۱۳۷۶: ج ۱، ۳۹).

۳-۵. کمک به اسلام آوردن افراد

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم از اموال حضرت خدیجه سلام الله علیها، بردگان تحت شکنجه را خریداری می نمودند و بدهکاران را از قید بدهکاری آزاد و به بینوایان و تهی دستان کمک می کردند؛ پانزده سال قبل از بعثت پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم، حلیمه سعیدیه، مادر رضاعی پیامبر روزی به مکه آمد و از قحطی و خشکسالی آن سال شکایت کرد، پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم این موضوع را با خدیجه سلام الله علیها در میان گذاشتند و خدیجه سلام الله علیها چهل شتر و گوسفند به حلیمه بخشیدند و او با شادمانی به سوی خاندانش بازگشت پس از طلوع اسلام حلیمه به همراه شوهرش به مکه آمد و مسلمان شد (مجلسی، بی تا: ۴۱، ۱۶۴) همچنین مسلمانانی که از مکه به مدینه هجرت می کردند و مشرکان اموال آن ها را مصادره می نمودند پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم با مال حضرت خدیجه سلام الله علیها آن ها را بی نیاز می ساختند و موانع و مشکلات را از راه مسلمانان کنار می زدند و از همه مهم تر جلب محبت و جذب دل های کافران می کردند که از آن به « اَلْمُؤَلَّفَةُ قُلُوبُهُمْ » (توبه / ۶۰) تعبیر می شود البته نه به این معنا که به کافران پول و رشوه داده شده که اسلام بیاورند، بلکه به این معنا که با از بین بردن مشکلات مالی آن ها را

نرم و توجه آن ها را به زیبایی های دین اسلام و آیین نوع دوستی و برادری آن جلب می نمودند (طباطبایی، ۱۳۷۴: ج ۹، ۴۳۳ و ۴۳۲).

نتیجه گیری

در نتیجه این نوشتار مشخص شد که حضرت خدیجه سلام الله علیها جایگاهی بس والا را در اسلام از آن خویش ساخته است، زیرا در شمار مهم ترین نمادهای این آیین است که در بنای کاخ اسلام و استواری پایه های آن مشارکت داشتند و در آن روز که قریش بر ستیز با اسلام و خاموش ساختن نور این آیین و دور ساختن آن از زندگی عقیدتی و اجتماعی خویش هم داستان شده بودند این بانوی بزرگوار در نشر اسلام و حمایت از پیامبر نقشی ممتاز داشته است. به طوری که اگر نتوانیم بگوییم مهم ترین عامل حمایتی در اوایل شکل گیری حکومت اسلامی توسط حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم بودند، می توان ادعا کرد که یکی از عوامل اساسی حمایتی در مسیر شکل گیری و تثبیت حکومت اسلامی بودند.

منابع

- قرآن کریم.
 - نهج البلاغه.
۱. آذرنوش، آذرتاش، (۱۳۷۹)، فرهنگ معاصر عربی - فارسی، تهران: نشر نی.
 ۲. آقانظری، حسن، (۱۳۸۵)، نظریه پردازی اقتصاد اسلامی، تهران: سازمان سمت.
 ۳. ابن اثیر، عزالدین علی ابن اثیر، (۱۳۷۱)، کامل تاریخ بزرگ اسلام و ایران، ترجمه: ابوالقاسم حالت و عباس خلیلی، تهران: مؤسسه مطبوعاتی علمی.
 ۴. ابن شهر آشوب، مشیر الدین ابی عبدالله، (۱۳۷۶)، مناقب آل ابی طالب، نجف: المكتبة الحیدریه.
 ۵. ابن فارس، ابوالحسین احمد، (۱۴۲۳)، مقایس اللغه، تحقیق: عبدالاسلام محمدهارون، بی جا.
 ۶. ابن منظور، محمد بن مکرم، (۱۴۱۴ق)، لسان العرب، ترجمه: جمال الدین میردامادی، چاپ سوم، بیروت: دار الفکر للطباعة و النشر و التوزیع - دار صادر.
 ۷. ابن هشام، عبد الملک، (بی تا)، سیره نبوی، تحقیق: مصطفی سقا، ابراهیم آبیاری و عبد الحفیظ شلبی، ج ۱، بیروت: دارالمعرفه.
 ۸. _____، _____، (۱۳۷۵)، زندگانی محمد صلی الله علیه و آله، ترجمه سیدهاشم رسولی، چاپ پنجم، تهران: کتابچی.
 ۹. _____، _____، (۱۳۹۲)، سیره محمد رسول الله صلی الله علیه و آله (از تبارشناسی تا هجرت)، ترجمه: مسعود انصاری، تهران: انتشارات مولی.

۱۰. ابن واضح یعقوبی، احمد بن ابی یعقوب، (۱۳۷۱)، **تاریخ یعقوبی**، ترجمه: محمد ابراهیم آیتی، چاپ ششم، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
۱۱. عبدالخانی، ساجده، (۱۳۹۶)، **نقش معنویت حضرت خدیجه در پیشرفت اسلام**، دو فصلنامه مطالعات معنوی، شماره دوازدهم از کیا، مصطفی؛ احمدرش، رشید و بارتازیان، کامبیز، (۱۳۹۶)، روش‌های تحقیق کیفی، چاپ اول، تهران: کیهان.
۱۲. بخاری، محمد بن اسماعیل، (بی‌تا)، **صحیح بخاری**، ج ۴، بی‌جا.
۱۳. بروجردی، آقاحسین، (۱۳۸۶)، **منابع فقه شیعه** (ترجمه جامع احادیث الشیعه)، ج ۲۵، چاپ اول، بی‌جا.
۱۴. بلاذری، احمد بن یحیی، (۱۴۱۷)، **انساب الاشراف**، تحقیق و ترجمه: ریاض زرکلی و سهیل زکار، چاپ اول، بیروت: دارالفکر.
۱۵. بیهقی، ابوبکر احمد بن حسین، (۱۳۶۱)، **دلایل النبوه**، ترجمه: محمود مهدوی دامغانی، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
۱۶. جوهری فارابی، ابونصر اسماعیل بن حماد، (۱۴۰۷)، **الصحاح تاج اللغة و صحاح العربیه**، تحقیق: احمد عبد الغفور عطار، ج ۲، چاپ چهارم، بیروت: دارالعلم للملایین.
۱۷. حکیمی، محمدرضا؛ حکیمی، محمد؛ حکیمی، علی، (۱۳۸۰)، **الحیاه**، ترجمه احمد آرام، ج ۵، چاپ اول، بی‌جا.
۱۸. درافشان، محمدحسین، (۱۳۹۲)، **حماسه سیاسی و حماسه اقتصادی از منظر آیات و روایات**، قم: صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهش‌های اسلامی.
۱۹. دلشاد تهرانی، مصطفی، (۱۳۸۳)، **سیره نبوی «منطق عملی»**، ج ۳، چاپ دوم، تهران: دریا.
۲۰. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، (۱۳۷۴)، **ترجمه و تحقیق مفردات الفاظ قرآن با تفسیر لغوی و ادبی قرآن**، ترجمه: غلامرضا خسروی حسینی، ج ۲، تهران: مرتضوی.
۲۱. سبحانی، جعفر، (۱۳۷۷)، **فروغ ابدیت**، چاپ چهاردهم، قم: انتشارات تبلیغات اسلامی.
۲۲. _____، (۱۳۷۸)، **فرازهایی حساس از زندگی امیرالمؤمنین علی (علیه السلام)**، تهران: انتشارات جهان آراء.
۲۳. سجادی، محمدتقی، (۱۳۸۱)، **فاطمه الزهراء**، قم: انتشارات الزهراء.
۲۴. شریف قرشی، باقر، (۱۳۹۶)، **زندگانی بانو خدیجه کبری (سلام الله علیها)**، مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی.
۲۵. صفایی حائری، علی، (۱۳۸۱)، **تطهیر با جاری قرآن**، ج ۱، چاپ دوم، قم: لیلہ القدر.

۲۶. طباطبایی، محمدحسین، (۱۳۷۴)، ترجمه تفسیر المیزان، ترجمه محمدباقر موسوی، ج ۲۰، قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم دفتر انتشارات اسلامی.
۲۷. طبرسی، فضل بن حسن، (۱۳۷۲)، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، به تصحیح هاشم رسولی و فضل الله یزدی طباطبایی، ج ۱۰، چاپ سوم، تهران: ناصر خسرو.
۲۸. طریحی، فخرالدین بن محمد، (۱۳۷۵)، مجمع البحرین، ج ۳، چاپ سوم، تهران: مرتضوی.
۲۹. طوسی، ابی جعفر محمدبن حسن، (۱۴۱۴)، الامالی، قم: دارالثقافه.
۳۰. طوسی، خواجه نصیرالدین، (۱۴۰۸)، کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد، بیروت: مؤسسه الاعلمی.
۳۱. فراهیدی، خلیل بن احمد، (۱۴۱۰)، العین، چاپ دوم، قم: هجرت.
۳۲. کلینی، محمدبن یعقوب، (۱۳۶۳)، گزیده کافی، چاپ اول، تهران: مرکز انتشارات علمی و فرهنگی.
۳۳. کاشفی، حسین بن علی، (بی تا)، تفسیر حسینی (مواهب علیّه)، چاپ اول، سراوان: کتاب فروشی نور.
۳۴. کوفی، محمدبن سلیمان، (۱۴۱۲)، مناقب امیرالمؤمنین، قم: مجمع احیاء الثقافه الاسلامیه.
۳۵. لویس، قدیر، (۱۳۷۳)، خودآموز اقتصاد، ترجمه فیروزه خلعت بری، تهران: شباویز.
۳۶. مجلسی، محمدباقر، (۱۴۱۳)، بحار الانوار، ج ۱۹، چاپ سوم، بیروت: انتشارات دارالاحیاء التراث العربی.
۳۷. محمدی اشتهاردی، محمد، (۱۳۷۷)، حضرت خدیجه اسطوره ایثار و مقاومت، چاپ اول، تهران: انتشارات نبوی.
۳۸. مکارم شیرازی، ناصر، (۱۳۷۱)، تفسیر نمونه، ج ۸، چاپ دهم، تهران: دارالکتب اسلامیه.